

Napközi otthonok

AKI A JÖVŐT akarja építeni, annak ismernie és becsülnie kell a múltat is. Ez még akkor is érvényes, ha a hagyományokat, a történelmi előzményeket *kritikusan* elemezzük. Lenin figyelmeztette a Komszomol tagjait, hogy a szocializmus építése érdekében mindent el kell sajátítaniuk, amit az emberiség előzőleg ismeretként felhalmozott. Ilyen értelemben emlékezünk meg 1976-ban általános iskoláink napközi otthonainak 75. születésnapjáról. A neveléstörténet száraz tényként rögzíti, hogy a budapesti VI. kerületi iskolaszék 1901. május 30-án határozatilag kért engedélyt a Főváros Tanácsától, hogy kísérletként a felsőerdőszori elemi iskolában *egy napközis csoportot* hozzon létre. Javaslatát *szociális* indokok támasztották alá:

a) a szülők rendkívül rossz anyagi helyzete;

b) a gyermekek hátrányos családi, erkölcsi, társadalmi körülményei.

Érthető, hogy az első napközi otthon, majd gombamódra szaporodó hajtásai:

1902-ben 32 iskolában

1912-ben 92 iskolában 7995 gyerekkel,

1942-ben 106 iskolában több mint 10 000 gyerekkel működött napközis csoport.

Sajátosan, még mindig elsősorban a fővárosban, és bevallottan elsősorban a sokgyermekes munkás szülők gyermekeinek társadalmi beillesztése, szociális gondjain való karitatív enyhítés érdekében. Ez teszi érthetővé, hogy 1945 után napközi otthonaink már *hagyományokra* támaszkodhattak. A napközivezetők elsősorban munkások gyerekeivel foglalkoztak, s ez kölcsönhatásként pozitív irányban hatott pedagógiai szemléletük, de még módszereik alakulására is.

1945 két szempontból hozott lényeges fejlődést napközi otthonaink fejlődésében:

a) *Szervezetileg* hatósugaruk robbanásszerűen terjedt ki az egész országra, a főváros mellett fontosabb ipari városainkban is létesítettek napközi otthonokat. A statisztikai adatok bizonyítják a napközi otthoni hálózat permanens fejlesztését:

1948/49.	273 iskolában	?	18 701 tanuló
1953/54.	576 iskolában	1031 csoport	33 559 tanuló
1958/59.	975 iskolában	2067 csoport	72 017 tanuló
1963/64.	1560 iskolában	4346 csoport	164 223 tanuló
1968/69.	1912 iskolában	5793 csoport	196 212 tanuló

Napjainkig a napközi otthon az általános iskola szerves részévé lett.

b) *Tartalmilag* szociális intézményből a *szocialista nevelés* egyik fontos alkotóműhelyévé vált. Területe adta és adja az egyik legnagyobb lehetőséget iskoláink és nevelőink számára a társadalmi mobilitás előmozdítása érdekében. Nem véletlen ezért, hogy az *értő ellenőrzés* sohasem az értekezleti hozzászólásokon méri le, mit tesz egy-egy iskola a fizikai dolgozók gyermekei érdekében, Mindennél meggyőzőbben vall erről az, hogy

- milyen a napközis termék otthonossága,
- a napközis csoportok felszereltsége,
- milyen pedagógusokra bízák a gyerekek nevelését.

AZ ÉVFORDULÓ rákényszerít mindenkit, hogy mérleget készítsen. Sajnos, ez a mérleg még elég sok iskolában nem fog kedvező képet mutatni. Lesz, ahol szembe kell nézni azzal a ténnyel, hogy az utóbbi években nem javult, hanem romlott a napközi otthon helyzete. *Felszerelésben, zsúfoltságban és tartalomban* egyaránt tapasztalható jelentős visszafejlődés. Nagyon sok általános iskolában új, a napközi otthonnál látványosabb szervezési formákra összpontosult a figyelem és a törődés. Ezzel magyarázható az is, hogy a rendelkezésre álló összeget (évi ellátmány) a napközi otthon rovására használták fel.

Jó, ha lesz bátorságuk helyzetük reális felmérésére, és ezt követőleg a hibák kijavítására is. A nevelés sohasem tetszetős látványok sorozata, hanem a *mindennapok* szürkének látszó *helytállása*.

Az utóbbi években *elszemélytelenedett* pedagógiánk. Hivatalos közleményekben, megemlékezésekben és beszámolókból uralkodóvá vált a többes szám első személyének használata. Egyesek úgy vélik, ez a *közösségi tevékenység feltétele*. „megvalósítottuk . . ., fejlesztettük . . ., elértük . . .” Tévedés. Ez az individualista elidegenedés stílusa. Emögött nyugodtan megbújhat, aki hibát hibára halmozott! Az is, aki semmit sem csinált, csak egzisztencialista közönnyel szemlélte a dolgok alakulását. De az is, aki lelkesedését, energiáját latba vetve fáradzott az eredmények fokozásán. A közösség követeli az *egyéni számadást*.

Örvedetes, hogy az ország különböző vidékein sok olyan személyi és tárgyi feltételekkel jól ellátott napközi otthon működik, amelyet az *iskola igazgatója* fejlesztett mintaszerűvé. Itt a napközis nevelők sohasem érzik magukat periférikus helyzetben. Biztosítják, hogy részt vehessenek a nevelőtestületi értekezleteken, a rendezvényeken és még pedagógus napon sem kell szégyenkezniük, hogy nekik nem jutott a virágerdőből egyetlen szál sem.

Természetesen méltóképpen ünnepelni a 75 éves évfordulót nem lehet a munkájukban példásan helytálló *pedagógusok* köszöntése nélkül. Helyes lenne, ha az iskolák ebből az alkalomból felkutatnák napközi otthonuk történetét, s benne megemlékeznének azokról a napközivezetőkről is, akik gyakran igen kedvezőtlen körülmények között is eredményesen dolgoztak, és akiknek emléke városban vagy községben még ma is „az ifjú szívekben él”.

ÜNNEPELNI felemelő, de könnyű feladat, ha egyszeri alkalomra korlátozzuk. Igazán ünnepelni *elkötelezettséget* jelent. Ez a nehezebb. Szembe kell néznünk elért eredményeinkkel, átélt kudarcainkkal. Fel kell ismernünk saját hibáinkat. Le kell vonnunk a következtetéseket, mit kell *jobban* és mit *másképpen* csinálnunk. A napközi otthonok *szervezeti és tartalmi fejlesztése* biztosítékot nyújt ahhoz, hogy tanítványaink elsajátítsák azokat a kulturális, etikai, társadalmi viselkedési *normákat és formákat*, amelyeknek birtokában munkájuk, pihenésük és szórakozásuk is társadalmi értékűvé, tartalmassá válhat.

Dr. Hanga Mária miniszterhelyettes mondta a közelmúltban a fővárosi vezetőképző tanfolyam hallgatóinak minisztériumi fogadásán, hogy minden egyéb kísérlet tiszteletben tartása mellett is nyilvánvaló, hogy *általános iskolai gyerekeink egész napos nevelése megvalósításának alapvető formája a jövőben is napközi otthonaink lesznek*.

Az adott lehetőségek között teremtsünk tehát minél kedvezőbb feltételeket a *mindannyiunkat kötelező* közoktatási program megvalósításához: minden iskola legyen minden gyermek *második, némelyiknek pedig első, sőt egyetlen otthona*.

